

IVAN KUŠAN

Hrvatski književnik i prevoditelj koji je svojim proznim i dramskim djelima obilježio književnu i kazališnu publiku svih dobi, rodio se u Sarajevu, 30. kolovoza 1933. Na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu je završio slikarstvo. Urednički je ostavio veliki trag u Telegramu, kao urednik književnosti i likovnih umjetnosti, dok je na Radio Zagrebu bio urednik književnosti, baš kao što je urednički potpis ostavio i na bibliotekama Smib i Modra lasta, časopisu Most i biblioteci HIT junior. Za svoj cjelokupan rad je 1997. dobio nagradu *Vladimir Nazor* za životno djelo. Od 2002. bio je redoviti član HAZU. Bio je i predavač na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. U književnosti se autorski prvo oglasio romanom za mlade *Uzbuna na zelenom vrhu* (1956) s dječakom *Kokom* koji je obilježio cijeli ciklus romana za mlade koji su uslijedili: *Koko i duhovi* (1958); *Zagoneetni dječak* (1963); *Koko u Parizu* (1972); zbirke novela *Strašni kauboj* (1982); *Ljubav ili smrt* (1987); *Koko u Kninu* (1996). Ogroman uspjeh je postigao i romanima za mlade *Domaća zadaća* (1960) i *Lažeš, Melita* (1965). Jednako uspješno i plodno stvara i kao prozaik za odrasle, a u tom je kontekstu predstavnik naraštaja krugovaša. Tu na scenu stupa zbirkom novela *Trenutak unaprijed* (1957), romanima *Razapet između* (1958) i *Zidom zazidani* (1960). Uz satiričko-politički i erotski podtekst kojim su obilježene njegove proze, u mnogim njegovim djelima do izražaja dolazi Kušanova sklonost persiflaži, parodiranju i travestiranju. Kušan je autor prvog hrvatskoga humorističnoga povijesnog romana, *Medvedgradski golubovi* (1995.). Kušanov umjetnički opus nezamisliv je bez njegovih drama u kojima iskazuje dramaturgijsku vještinu, kritičnost prema društvu, ali i sklonost „pučkom“ kazalištu, komičnosti i zabavnosti (*Spomenik Demostenu*, 1969; *Svrha od slobode*, 1971; *Čaruga*, 1976...). Drame su mu objavljene i u knjizi *Svrha od slobode* (1995). Pisao je i scenarije, radijske i televizijske drame i serije, eseje i kritike, te prevodio s ruskog, francuskog i engleskog jezika.

Ivan Kušan posljednji put je usnuo u Zagrebu, 20. studenog 2012.

JOVO STANISAVLJEVIĆ – ČARUGA

Kako je dječak rođen u Slavanskim Barama, u stočarskome kraju do kojega je doseljenike odasvud dovozila uskotračna pruga izrastao u mitološko biće i paradigmu „pravednoga razbojnika“, „slavonskog Robina Hooda“ više je u domeni psihologije kolektivnih stanja i promidžbenih trikova, nego posljedica zdravog zaključivanja temeljenog na relevantnim činjenicama. Osobito u današnje doba kad nam dušebrižnička „politička korektnost“ nalaže da tražimo uzroke koji su doveli do devijantnog ponašanja pojedinca, odnosno opravdanja za ono što bismo razvidno trebali nazvati zločinom.

Stanisavljević poznatiji pod nadimkom Čaruga, koji se tijekom razbojničke karijere predstavljao i kao Nikola Drezgić i kao Mile Barić, počinio je 28 zlodjela, u pljačkama si prisvojio ukupno 33130 jugoslavenskih dinara, 492645 austro-ugarskih kruna i 338 američkih dolara, što je u kaosu tranzicijskog društva i opće hajdučije ljudima valjda bacilo pijesak u oči te čovjeka koji je ubio 15 ljudi pretvorilo u „onog“ Robina koji je pljačkao bogate kako bi udijelio siromašnima. No, postoji „kvaka“: Čaruga nije dijelio siromašnima, nego je ostavljao sebi. Prvotni zelenokaderaški zanos navodne borbe protiv kapitalizma kod Čaruge neupitno, 1920., pre-rasta u čisti razbojnički nagon u trenutku kad staje na čelo razbojničke skupine Kolo gorskih tića zbog koje u Slavoniji četiri godine traje izvanredno stanje. Za mnoge romantičarski, Čaruga ljubi je sa stotinama žena i sveudilj sifilis, ali i ubija, svirepo i bez milosti. Pritom znalacki bdije nad širi vlastitim PR-om. Majstor je oblikovanja javnog mnijenja. Sam stvara vlastiti mit o samome sebi. Čaruga je bio i ostao paradigma i uzor mafijašima koji su se na ovim, našim prostorima pojavili devedesetih godina prošlog stoljeća. Izrežirao je i vlastito pogubljenje koje se ispred 3000 promatrača odvijalo kao reality-show.

„Zbogom, narode, Čaruga putuje!“ uzviknuo je uza stup s užetom na kojem će se klatiti punih 10 minuta prije posljednjeg izdisaja, nakon što ga je krvnik Hart izvijestio da nije kriv za njegovu smrt (uobičajena izjava svih krvnika prije pogubljenja).

Promidžbeno posve sabran i prije samog pogubljenja, Čaruga je popu Lazaru Bogdanoviću u ruku ugurao svežanj novčanica kako bi se ovaj obavezao pokopati ga u obilježen grob, kako mu se ime ne bi zaboravilo. I na to je mislio čovjek koji se rodio i umro na isti datum: 27. veljače. Čovjek koji još i danas počiva u sjevernom krilu groblja Svete Ane u Osijeku. S crnim, lakiranim cipelama na nogama. Kicoš.

NAŠE I ČARUGINO VRIJEME

Komedija Ivana Kušana *Čaruga* nedvojbeno spada u nekoliko najboljih djela ikad napisanih u hrvatskoj komediografskoj literaturi. Kao što Dubrovnik ima Marina Držića, Zagreb Tituša Brezovačkog, a od suvremenih komediografa Split Miljenka Smoju, Šibenik Ivu Brešana te Podravina Mladena Kerstnera, tako i Slavonija u *Čarugi* ima Ivu Kušana.

Devet briljantnih karaktera dramaturški genijalno isprepletenih u ovoj komediji s pjevanjem i pucanjem toliko su prepoznatljivi i krvavi ispod kože da im ne možemo odoljeti. Svaki od njih je predstavnik jednog segmenta društva te nepogrešivi paradigmatički odraz ukupnih naših mentaliteta, tako da iz njihovih akcija jasno iščitavamo tko smo zapravo mi sami, a tu spoznaju prati nezaustavljiv smijeh naše vlastite svijesti i savjesti. Kušan je molijerovskom komediografskom ozbiljnošću donio te likove pred nas i omogućio nam da se smijemo vlastitom licu u ogledalu, jer mi i danas itekako živimo Čarugino vrijeme i čini se da nema nade da ćemo ga ikad prevladati. Preostaje nam jedino da se tome od srca smijemo. Tu se krije velika piščeva metafora i tako ova vesela komedija postaje gorko upozorenje svima nama koji sliježemo ramenima i spremni smo u svakom trenutku i situaciji ismijavati vlastitu nemoć da išta promijenimo u ovom našem duboko korumpiranom društvu. Naša sposobnost da sve izokrenemo na šalu te u narodu stoljećima ukorijenjena žilava rezignacija i samoironija postaje tako naša obrana.

Zbog svega toga jednostavno volimo tog sitnog i simpatičnog naslovnog lopova koji je zaista romantičan lik u odnosu na lopine koji nam već cijelo stoljeće na ovom tlu skriveni od javnosti krađu život i dušu, svirepo, hladnokrvno, udruženi i nezaustavljivi. Nije uopće potrebno danas nabrajati brojne primjere ministarskih afera, neefikasnost sudova, političkih laži i manipulacija, tu poslovičnu tankoću leda po kojem nas vozaju i prave od nas budale te spregu državnih institucija i kriminala, da bi se potvrdila aktualnost ovog komada. On je već nadživio i tek će nadživjeti sve političko-povijesne prilike i kad nas ne bude ostat će vječan spomen našoj smiješnoj ljudskoj težnji za pravdom i boljim prilikama na ovom tlu. Dirljiva je ta čežnja za boljim životom svakog od likova ove komedije koji su kao stoljetne žive maske izronili iz ovog okruženja i nanovo to isto okruženje vlastitim postupcima stvaraju. U svojim ljubavnim i poslovnim pothvatima svatko svakome stoji na putu: od sirovo-hedonističkog poduzetnika, gazde *Ardonjaka*, njegove krvavo ambiciozne žene *Ankice Toplak*, *Lukrecije Borghije* iz našeg sokaka, preko *Možbolta*, *Don Juana* zaglavljenog u slavonskom blatu, *Frankića* koji utjelovljuje sve težnje i strahove malog čovjeka, britke i vrckave *Tonke* koja sanja ljubavnu sreću, inteligentnog i pragmatičnog žandara *Adama*, korumpiranog kapetana *Gileta*, preko *Zeljića* koji svojom narodnom pameću iskreno i u čuđenju izgovara sve ono što zapravo publika misli, pa na kraju do *Čaruge* koji je unajmljen da razriješi cijelu zavrzlamu, ali je istodobno toliko fizički nespretna i umno snalazljiv da naplati ubojstvo koje nije bio u stanju izvesti. Njegov vedri bezobrazluk i lukavost preživljavanja stvara ozračje u kojem smo mu spremni sve oprostiti. Tako je Kušan svojim *Čarugom* u odnosu na povijesni lik Jove Stanisavljevića izbjeo Aristotelovu zamku i poslušao njegov mudri savjet da se na nevaljalom karakteru ne može graditi priča s kojom će se publika moći identificirati te tako donio na scenu punokrvni i simpatični lik, oživljujući njegov mit, ali ne i njegova zlodjela. Drugo je *Ankica Toplak*, koja izvrši ubojstvo i ostane nekažnjena, ali zato stvori mnogo kolateralnih žrtava, naruga se Aristotelu i njegovoj zastarjeloj dramaturgiji te tako postaje metaforom našeg današnjeg društva i svijeta. Smijali se jesmo, ali piščevu opomenu ponesimo kući i razmislimo o njoj.

Boris Svrtan

Rukovoditelj Tehnike i voditelj pozornice Mato Ivić
 Voditeljica maskersko-vlasuljarske radionice Ružica Miler
 Voditelj rasvjete Tomislav Kobia
 Voditelj tona Davorin Toth
 Slikar izvođač Leon Landeka
 Dekor i scenska oprema izrađeni u radionici HNK pod vodstvom Željka Jurića.
 Kostimi izrađeni u krojačkoj radionici HNK pod vodstvom Gordane Jurković.

Nakladnik HNK U OSIJEKU » Intendantica DRAŽENA VRSELJA » Ravnatelj Drame MIROSLAV ČABRAJA » Urednica kazališnih izdanja IVANA ŠOJAT » Tehnički suradnik ANTE KOLOBARIĆ » Fotografije KRISTIJAN CIMER » Dizajn, priprema i tisak FOTO ART, OSIJEK » Naklada 200 primjeraka » Redakcija zaključena: 7. listopada 2022.

Ivan Kušan

ČARUGA

komedija

Redatelj

Boris Svrtan

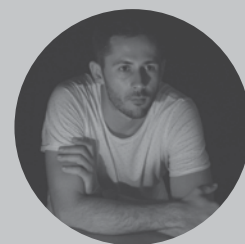
Scenografkinja i kostimografkinja

Jasmina Pacek

Oblikovatelj svjetla

Tomislav Kobia

Suradnik u procesu scenografije

Dražen Matijašević

Kompozitor glazbe

Ozren Depolo

Aranžer glazbe

Igor Valeri

OSOBE:

JOVO STANISAVLJEVIĆ ČARUGA, Aljoša Čepl
JURAJ ARDONJAK, veleposjednik Miroslav Čabraja
ANKICA, Ardonjakova supruga Antonia Mrkonjić
BORIS MOŽBOLT, mjerjenik Matija Kačan
MIROSLAV FRANKIĆ, Ardonjakov tajnik Antonio Jakupčević
TONKA, Možboltova sestra Matea Grabić Čaćić
ADAM ŽAŽIĆ, žandarmerijski desetnik Duško Modrinić
IVAN ŽELJIĆ, seljak Ivan Čaćić
NIKOLA GILJETIĆ, žandarmerijski kapetan Mario Rade
GLAS SAROSIJA LAJOSA, Vjekoslav Janković

Inspicijent Eduard Srčnik
 Šaptačica Katarina Milicević Drahotuski

Premijera: 14. listopada 2022.

SPONZOR SEZONE **MHEP**

GLAVNI MEDIJSKI POKROVITELJI

Glas Slavonije

ZAHVALJUJEMO NA POTPORI

REDATELJ Boris Svrtan

k o m e d i j a

ČARUGA

Ivan Kušan

